

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה
מגמת תקשורת וציבורית

אינטרנט, תקשורת ולאומיות (01-469-71)
קורס בחירה - שנתי (2 ש"ש) – ב.א.
תשס"ז

מרצה: ד"ר נאוה כהן-אביגדור

שעות קבלה: יום א' 15:00 – 16:00; יום ג' 13:00 – 14:00 (בתיאום מראש).
משרדי מגמת תקשורת, בניין 109, חדר 7.
navashe@zahav.net.il, 0505-957754, 09-7445034

תיאור הקורס ומטרותיו

מהפכת התקשורת וטכנולוגיות התקשורת, שהופכות את עולמנו לכפר גלובלי, מציבות בפני האידיאולוגיות השונות הזדמנויות חדשות ובעיות חדשות. מגוון המסרים, ריבוי הערוצים והנגישות הקלה לכל אלה, משפיעים על הסגולות האזרחיות ועל אותם ערכים קהילתיים משותפים המאחדים או המגדירים את האופי הלאומי. מצד אחד, אובדן מרכז ציבורי אחד יכול לפגום במחויבות לאידיאולוגיה; אך מצד שני, עידן התקשורת הבינלאומית והמדיה החדשים יכול לסייע למגמות שונות, שמטרתן ליצור אחדות כפויה ויכולת תמרון קלה יותר של קהלים צייתניים.

האינטרנט מפתחת תשתית תקשורת חובקת עולם, המאפשרת זרימה חופשית של מידע ורעיונות, ואלה הם בין הכוחות החזקים ביותר המעצבים את עולמנו, תוך השפעה ישירה על מערכות חברתיות ופוליטיות. עולם ה-web הוא שפה בלבוש חדש; מדיום קולקטיבי ואישי בו-זמנית. מצד אחד, האינטרנט היא סמל למציאות הגלובלית ואמצעי תקשורת המייצג, אולי יותר מכל על-פי מסנגריה, את יכולותיה ומשמעויותיה של התקשורת הבינלאומית (קיצור מרחקים גיאוגרפיים ועקיפת משטרים פוליטיים); ומצד שני, לטענת מבקריה, היא גם סמל לפן השלילי של ההתקדמות הטכנולוגית, לניכור בין בני אדם ולרמיסת העולם הישן והמסורתי. קורס זה מתמקד בסוגיות הבאות: מה מייחד את חקר הלאומיות; מהו מקומה של התקשורת ביצירת לאומיות; האם התקשורת הבינלאומית מטשטשת את גבולות מדינת הלאום; מה יכולה להיות השפעתה של התקשורת הבינלאומית על נאמנות הפרט כלפי הלאום והמדינה; וביחס למדיה החדשים ולרשת האינטרנט – האם אלה מכרסמים ופוגעים במדינת הלאום (בתרומתם ליצירת חברה ללא גבולות); ומה יכולה להיות השפעתם על תחושת השייכות והנאמנות של הפרט לקבוצה האתנית, ללאום ולמדינה?

דרישות הקורס

נוכחות והשתתפות בשיעורים: חובה.

עבודה (30%): העבודה תינתן בסמ' ב' והיקפה 10 עמ' (לא כולל שער ורשימה ביבליוגרפית). העבודה תעשה בזוגות והיא תכלול ניתוח ויישום של מקרה-בוחן עדכני, הקשור לנושאי הקורס.
מבחן (70%): מבחן (פתוח) בסוף הקורס – ללא חומר עזר. המבחן יכלול את כל החומר הנלמד בשיעורים וכן את הביבליוגרפיה. תיבחן מידת בקיאותכם בנושאי הקורס וכן יכולת ניתוח אישית.

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה

א. חקר הלאומיות והגורמים המשפיעים על יצירת לאומיות (6 שיעורים)
קריאה

1. אבינרי, ש. (2004). "זהות יהודית בין מסורת להגדרה עצמית", תרבות דמוקרטית. הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, כרך 8, עמ' 7 - 17.
כתב עת בספריה למדעי החברה

2. בן-ישראל, ח. (1997). "חקר הלאומיות כפנומן היסטורי" בתוך: ריינהרץ, י. ואחרים (עורכים), לאומיות ופוליטיקה יהודית – פרספקטיבות חדשות. ירושלים, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, עמ' 57 - 80.
שמור מדעי המדינה לפי לאמ.ופ (327107)

3. גלנר, א. (1994). לאומים ולאומיות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 15 - 23.
שמור מדעי המדינה לפי גלנר (261297) וגם תדפיס 10787 (1114837)

4. אנדרסון, ב. (2000). קהילות מדומיינות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה (מהדורה שנייה), עמ' 35 - 38, 69 - 79.

שמור מדעי המדינה לפי אנד.קה (411697)

5. סנדלר, ש. (1999). מדינת-הלאום. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 9 - 34.
שמו מדיעי המדינה לפי סנד. מד (4223982)
6. שביד, א. (2005). מסות גורדוניות חדשות: הומניזם, גלובליזציה, פוסט-מודרניזם והעם היהודי. תל-אביב, הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 95 - 106.
מדף פתוח: A 81 שבי. מס (1098047) (הוזמן לספריה למדעי החברה 21.9.06)
7. זיסר, ב. (1999). על ימין ועל שמאל – אשנב לשיח האידיאולוגי בן-זמננו. תל-אביב, שוקן, עמ' 270 - 307.
שמו מדיעי המדינה לפי זיס. על (439762)
- ב. מקומה של התקשורת ביצירת לאומיות (3 שיעורים)
קריאה
1. אנדרסון, ב. (2000). קהילות מדומיינות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה (מהדורה שנייה), עמ' 99 - 114.
שמו מדיעי המדינה לפי אנד. קה (411697)
2. גלנר, א. (1994). לאומים ולאומיות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 50 - 61.
שמו מדיעי המדינה לפי גלנ. לא (261297) וגם תדפיס 10787 (1114837)
- ג. טכנולוגיות תקשורת (דטרמיניזם טכנולוגי) ולאומיות (1 שיעורים)
קריאה
1. זיסר, ב. (1999). על ימין ועל שמאל – אשנב לשיח האידיאולוגי בן-זמננו. תל-אביב, שוקן, עמ' 354 - 356.
שמו מדיעי המדינה לפי זיס. על (439762)
2. אחיטוב, נ. (2001). עולם ללא סודות – על חברת המידע הפתוח. תל-אביב, הוצאת עם עובד / סדרת עתידות, עמ' 130 - 145.
שמו מדיעי המדינה לפי אחי. עו (511768)
- ד. תקשורת בינלאומית ומדיה חדשים: השפעתם על הלאום ועל הפרט (2 שיעורים)
קריאה
1. אייזנשטדט, ש. (2005). הפרדוקסים של הדמוקרטיה: שבריריות, המשכיות ושינוי. ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 127 - 140.
321.8 איז. פר (1097029)
2. אחיטוב, נ. (2001). עולם ללא סודות – על חברת המידע הפתוח. תל-אביב, הוצאת עם עובד / סדרת עתידות, עמ' 164 - 188.
שמו מדיעי המדינה לפי אחי. עו (511768)
3. Lehman-Wilzig, S. (2000). "The Tower of Babel vs the power of babble: future political, economic and cultural consequences of synchronous, automated translation systems (SATS)". New media and society, vol.2, no.4, pp. 467 - 469; 479 - 490.
תדפיס 8065 (493790) וגם תדפיס 8933 (548424)
- ה. גלובליזציה ומדיה חדשים (2 שיעורים)
קריאה
1. סילברסטון, ר. (2006). מדוע ללמוד מדיה? תל-אביב, רסלינג, עמ' 168 - 179.
שמו מדיעי המדינה לפי סיל. מד (1109408)
2. שביד, א. (2005). מסות גורדוניות חדשות: הומניזם, גלובליזציה, פוסט-מודרניזם והעם היהודי. תל-אביב, הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 11 - 69.
מדף פתוח: A 081 שבי. מס (1098047)
3. פרידמן, ת. (2000). ה"לקסוס" ועץ הזית. ירושלים, הד ארצי, עמ' 21 - 51.
שמו מדיעי המדינה לפי פרי. לק (463293)
4. הברמאס, י. (2001). הקונסטלציה הפוסט-לאומית: מסות פוליטיות. "אדום" הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 11 - 36.
שמו מדיעי המדינה לפי הבר. קו (515621)

ו. מהפיכת המדע והטכנולוגיה כגורמים המניעים פוליטיקה בינלאומית (3 שיעורים)
קריאה

1. סילברסטון, ר. (2006). מדוע ללמוד מדיה? תל-אביב, רסלינג, עמ' 220 – 235.
שמו מדעי המדינה לפי סיל.מד (1109408)

2. הנטינגטון, ס. (2003). התנגשות הציביליזציות. ירושלים, הוצאת שלם, עמ' ט' – 16.
שמו מדעי המדינה לפי הנט.הת (568783)

3. הרמן, א. ומקצ'סני, ר. (2001). "תקשורת גלובלית, האינטרנט והמהפכה הדיגיטלית" בתוך: שנער, ד. (עורך), אינטרנט: תקשורת, חברה ותרבות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 221 – 272.
שמו מדעי המדינה לפי אונ.תק (321736)

4. שילר, ה. (2001). "אוטוסטרדת המידע: המבוי הסתום האחרון?" בתוך: שנער, ד. (עורך), אינטרנט: תקשורת, חברה ותרבות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 273 – 292.
שמו מדעי המדינה לפי אונ.תק (321736)

ז. זהויות וקהילות משתנות בעידן של מדיה חדשים (2 שיעורים)
קריאה

1. סילברסטון, ר. (2006). מדוע ללמוד מדיה? תל-אביב, רסלינג, עמ' 155 – 167.
שמו מדעי המדינה לפי סיל.מד (1109408)

2. Rheingold, H. (2000). "Community Development in the Cybersociety of the Futur" in: web.studies. London, Arnold, pp. 170 – 177.

שמו מדעי המדינה לפי WEB (491414)

3. בעל-שם, י. ושנער, ד. (2001). "עידן הנוכחות ממרחק: כפר גלובלי, או 'משכנות עוני תקשורתיות'" בתוך: שנער, ד. (עורך), אינטרנט: תקשורת, חברה ותרבות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 201 – 220.
שמו מדעי המדינה לפי אונ.תק (321736)

ח. האינטרנט ואוכלוסיות מהגרים (שיעור 1)
קריאה

1. אליאס, נ. וזלצר-שורר, מ. (צפוי לפרסום ב-2006). "לגלוש ללא גבולות: העיתונות המקוונת של מהגרים מחבר העמים בישראל". העיתונות המקוונת בישראל, עורכים: קרמניצר, מ., שוורץ-אלטשולר, ת. וכספי, ד., בהוצאת המכון הישראלי לדמוקרטיה ומכון בורדה לתקשורת חדשנית.
צפוי

ט. האינטרנט ככלי פוליטי: דמוקרטיה אלקטרונית מול אנרכיזם ברשת (3 שיעורים)
קריאה

1. Lax, S. (2000). "The Internet and Democracy" in: web.studies. London, Arnold, pp. 159 - 169.
שמו מדעי המדינה לפי WEB (491414)

2. קרניאל, י. (1997). "חופש הביטוי באינטרנט", דברים אחדים על תקשורת, תרבות וחברה. ירושלים, ון ליר, כרך 2 (סתו 1997), עמ' 165 – 185.
כתב עת בספריה למדעי החברה

3. קופר, א. (2001). "רשת האינטרנט היא נשקם החדש של האנטישמנים", האומה – במה למחשבה לאומית, אפריל, גיליון 143, הוצאת המסדר ע"ש זאב ז'בוטינסקי, עמ' 22 - 24.
כתב עת בספריה למדעי החברה

4. אלישר-מלכה, ו. (2004). "הפוליטיקאים והאינטרנט: סיפור אהבה-שנאה", פנים. הוצאת הסתדרות המורים בישראל, מס' 30, חורף 2004, עמ' 107 – 115.
כתב עת בספריה למדעי החברה

י. סיכום: כיצד עתידים המדיה החדשים והאינטרנט להשפיע על הלאומיות בעתיד? (2 שיעורים)
קריאה

1. גלנר, א. (1994). לאומים ולאומיות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 144 - 157.
שמו מדעי המדינה לפי גלנ.לא (261297) וגם תדפיס 10787 (1114837)

2. Everard, J. (2000). Virtual States: The Internet and the Boundaries of the Nation-State.
London, Routledge. pp. 1 - 24.
303.4833 EVE (447350)

הנחיות לעבודה

- * העבודה תעשה בזוגות, היקפה 10 עמ' – לא כולל שער ורשימה ביבליוגרפית (אין לחרוג ממספר העמודים), פונט נרקיסיים 12, ריווח כפול.
- * העבודה תינתן בסמ' ב' ויש להגישה תוך 3 שבועות.
- * במסגרת העבודה עליכם לבחור מקרה-בוחר עדכני (מדיני/פוליטי/תקשורת/ארגוני וכו'), המשתלב באחד או יותר מנושאי הקורס. מטרת העבודה לנתח את מקרה הבחון הנבחר על-פי התיאוריות/גישות/תפישות/כיווני מחקר שנלמדים בקורס (הן בהרצאות והן בחומר הביבליוגרפי).
- מבנה העבודה:
- * שער.
- * מבוא- 1 עמ'.
- * הצגת מקרה הבחון (יכול להתבסס על כתבה/ידיעה/מאמר/סקר וכו') 1 – 2 עמ'.
- * רקע תיאורטי הרלוונטי למקרה (מחומרי הקורס/מחומרים נוספים) - 3 עמ'.
- * ניתוח של מקרה הבחון עפ"י החומר התיאורטי וקישור שלו לתכני הקורס – 3 עמ'.
- * הצגת עמדה אישית ביחס לסוגייה/סוגיות הנדונות – 1 עמ'.
- * רשימה ביבליוגרפית הכוללת את הפריטים/ים שניתחתם וכן כל חומר נוסף בו נעזרתם.
